

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาที่มุ่งเสนอแนวทางของ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง โดยชุมชน จัดการ โดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงบริบทของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และได้แนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะเป็นต่อชุมชนท้องถิ่นอื่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการพื้นที่ของตนเอง และ การศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จะช่วยให้การจัดการพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวในแง่การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บรรลุผลได้มากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นส่วนรวมอีกด้วย

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ที่ผสมผสานกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม กับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้าน อีกทั้งบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิธีการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ได้ใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว นอกจากนี้ยังอาศัยการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้วย

ผู้ศึกษาจึงสรุปเนื้อหาผลการศึกษาวิจัย ได้ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 อภิปรายผลการศึกษา
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ สภาพบริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา การเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคอยเชียงดาวนับตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2515-2548) รูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต สักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ และรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนี้

5.1.1 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในอดีตคอยหลวงเชียงดาวถูกยกย่องในฐานะขุนคอยสูงของล้านนา หากเจ้าฟ้าพะเงาะจงกันอย่างแท้จริงตามความเข้าใจของคนพื้นบ้าน คอยหลวงเชียงดาวถือเป็นขุนเขาสูงอันดับหนึ่งของล้านนามาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวไม่อาจบอกได้ว่ามีช่วงเวลานานเท่าใด แต่ตามข้อมูลจากชาวบ้านมีการนับถือคอยหลวงเชียงดาวในฐานะของคอยศักดิ์สิทธิ์ ที่ห้ามการละเมิด

ในแง่ของความเชื่อ คอยหลวงเชียงดาวถูกมองว่าเป็นที่สถิตของอารักษ์หลวงหรือเทวดาที่คอยปกป้องเมือง ชื่อว่า เจ้าหลวงคำแดง เป็นเทวดาผู้ใหญ่ที่เป็นประธานของเทวดาทั้งหมด ว่ากันว่าในทุก 15 ค่ำ จะมีการประชุมบรรดาเทวดาต่าง ๆ ที่ล้านนา ณ ถ้ำหลวงเชียงดาว

ดังนั้น ในอดีต คอยหลวงเชียงดาวจึงนับเป็นสถานที่ที่ต้องห้าม สำหรับการบุกรุกขึ้นไป ไม่ว่าจะ ชายหรือหญิง มีเรื่องราวเล่าขานกันเป็นเวลานานถึงบรรดาผู้คนที่ยืนไปบนเทือกคอยหลวงเชียงดาว แล้วหลงทาง หาทางกลับไม่ได้ ต้องบนบาน ขอบมา จึงจะได้กลับ อีกทั้งยังมีเรื่องราวมากมายเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะของคอยที่พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาประทับเป็นต้น

ซึ่งในอดีตนั้นหากไม่ได้รับการคัดเลือกหรือจำเป็นก็จะไม่มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ใด ๆ บนคอยหลวงเชียงดาวเลย

จวบจนกระทั่ง ในช่วงมีการสัมปทานป่าไม้ในพื้นที่ โดยภาครัฐได้อนุญาตให้เอกชนต่างถิ่นเข้ามาทำไม้ในพื้นที่ แม้ว่าว่าจะถูกหักท้วงจากชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ก็ไม่เป็นผล ในที่สุดผืนป่าจำนวนมากได้ถูกถาง โดยบุคคลภายนอก เกิดการตั้งชุมชนใหม่ ๆ ขึ้นรอบ ๆ คอยหลวงเชียงดาว

ความเชื่อมั่นศรัทธาในคอยหลวงเชียงดาวในแง่ความศักดิ์สิทธิ์เริ่มลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ ชาวบ้านหลายคนเข้ามาเป็นลูกจ้างให้กับบริษัททำไม้ บางคนเริ่มถากถางพื้นที่เอง การเข้าป่าล่าสัตว์ หางของป่าเริ่มมีมากขึ้น การบุกรุกแผ้วถางบนที่สูงของชนเผ่าบนที่สูงที่มีมากขึ้น เนื่องจากมีสภาพที่เหมาะสมสำหรับการทำไร่ฝิ่น

ต่อมาได้มีการเข้ามาของหน่วยงานป่าไม้เข้มารังวัด ส้ารวจเพื่อจัดตั้งเป็นเขตอนุรักษ์ป่าไม้ในลักษณะของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งทัศนยะของชุมชนส่วนใหญ่ในช่วงนั้นมิได้มองว่าคอยหลวงเชียงดาวเป็นที่ ๆ ของเทวดา หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกต่อไป หากแต่มองว่าเป็นของรัฐหรือของป่าไม้

จากการที่คอยหลวงเชียงดาว เป็นภูเขาหินปูนขนาดใหญ่และมีความสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ มีลักษณะเฉพาะ ดินมีความเป็นด่างสูง อุณหภูมิในช่วงกลางวันและกลางคืนแตกต่างกันเป็นอย่างมาก สิ่งมีชีวิตที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงจำเป็นต้องมีลักษณะเฉพาะ ที่สามารถดำรงชีวิตได้ในความยากลำบากของพื้นที่ สัตว์ที่อาศัยอยู่บนคอยหลวงเชียงจึงเป็นสัตว์ป่าที่หายาก เช่น กวางผา เลียงผา เป็นต้น และพืชกึ่งอัลไพน์ ซึ่งเป็นพืชในเขตอบอุ่นของโลกได้เจริญงอกงามได้ดีบนคอยหลวงเชียงดาวและปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศ จนกลายเป็นพันธุ์พืชเฉพาะถิ่น โดยข้อมูลจากนักสำรวจด้านพันธุ์พืชยืนยันว่าจากการสำรวจประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่พบว่า มีพันธุ์พืชหายากประมาณ 1,700 ชนิด และพบเฉพาะที่คอยหลวงเชียงดาว 180 ชนิด และน่าจะมียากกว่านี้หากมีการสำรวจหรือศึกษาเพิ่มเติม

จากความพิเศษดังกล่าวทำให้ผู้คนมากมาย ได้เดินทางเข้ามาเพื่อเที่ยวชมคอยหลวงเชียงดาว โดยบางส่วนจะเข้ามาชมทิวทัศน์ ไร่ฝิ่น และผจญภัย แต่ก็มีผู้น้อยมากที่จะให้ความสนใจด้านการศึกษาธรรมชาติหรือการอนุรักษ์

โดยในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวของนักท่องเที่ยวได้อาศัยการนำทางจากบรรดาชุมชนที่อยู่รอบ ๆ คอยหลวงเชียงดาวซึ่งชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวมากที่สุดในขณะนั้นก็คือชุมชนบ้านถ้ำ และชุมชนแม่ณะ ซึ่งได้สร้างชุมชนขึ้นจากการทำไม้และการท่องเที่ยว โดยในช่วงแรกจะเป็นการรู้จักในกลุ่มเล็ก ๆ ไม่กี่คนและค่อย ๆ ขยายออกไปเรื่อย แต่ในช่วงนั้นเป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้นและไม่มีการจัดการระบบใด ๆ มีการท่องเที่ยวโดยไม่มีข้อจำกัด มีการตัดไม้ทำลายพื้นที่ การหาของป่า เผลาไม้ทำฟัน ในบางปีมีการนำผู้คนขึ้นไปนับพันคน โดยการสนับสนุนของนักการเมืองท้องถิ่นส่งผลต่อพื้นที่อย่างรุนแรง

และในช่วงปี พ.ศ. 2546 ก็เกิดมีแนวคิดการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้การสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นสู่ยอดคอยหลวงเชียงดาว โดยมีความตั้งใจในการใช้งบประมาณจำนวนมากในการก่อสร้างซึ่งกระบวนการคิดดังกล่าวไม่มีแนวคิดการจัดการใด ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมารองรับ ประกอบกับเป็นความพยายามด้านการลงทุนในแง่เม็ดเงินเพียงอย่างเดียว ที่หวังผลผลิตจากการท่องเที่ยวโดยไม่ใส่ใจผลกระทบทางระบบนิเวศ ความหลากหลาย ที่มีอยู่ ซึ่งในที่สุดก็ได้รับการคัดค้านจากชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวจนต้องยกเลิกโครงการไป เนื่องจากไม่มีความสอดคล้องและเหมาะสม กับพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว เพราะความต้องการของ

นักท่องเที่ยวยังมีความต้องการให้รูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะของการเดินเที่ยวชมธรรมชาติ และได้รับนำทางจากคนนำทางในพื้นที่ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวมีความคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวที่ดีควรเป็นการจัดการที่ภาครัฐดำเนินการร่วมกับชุมชนในพื้นที่

5.1.2 การเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515-2548)

จากการที่เดิมพื้นที่ดอยหลวงเชียงดาวเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนในท้องถิ่น ได้ถูกกระบวนการจัดการของรัฐในอดีตในการเข้ามายึดครองให้มีการทำไม้ในพื้นที่ มีการประกาศการครอบครองในฐานะของป่าสงวนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามลำดับ ทำให้ความคิดหรือการให้ความสำคัญเกี่ยวกับดอยหลวงเชียงดาวของชุมชนมีการปรับเปลี่ยนไป มีการเข้าไปถากถางยึดครอง หางของป่า ตลอดจนใช้เป็นสถานที่ทำมาหากินในรูปแบบของการท่องเที่ยว โดยส่วนหนึ่งที่เป็นชนเผ่าบนพื้นที่สูงเช่น ชนเผ่าม้งและชนเผ่าลีซอได้เข้าไปถากถางบริเวณยอดเขาและหุบเขาของเทือกดอยเชียงดาวในการทำไร่ฝิ่น และชนพื้นราบในชุมชนบ้านต้า แม่ระ และชุมชนอื่น ๆ รอบ ๆ ใช้ในการนำนักท่องเที่ยวขึ้นไปเยี่ยมชมไร่ฝิ่น และชมทิวทัศน์ในบริเวณยอดดอยหลวงเชียงดาว

ผลก็คือในการทำไร่ฝิ่นได้มีการถากถางพื้นที่ขนาดใหญ่ มีการเผาป่า ทำลายป่าดิบเขาบริเวณใจกลางเทือกเชียงดาวส่งผลให้พันธุ์พืชหลายชนิดถูกทำลาย การเปิดพื้นที่ทำให้ปรากฏพันธุ์พืชต่างถิ่นเข้าไปรุกรานพันธุ์ไม้ดั้งเดิม เช่นการแพร่กระจายของหญ้าสาบหมา ที่ทำให้พันธุ์พืชล้มลุกหายากบริเวณยอดดอยบางชนิดสูญพันธุ์ไป

ในอีกประการหนึ่งการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาโดยการนำของชุมชนรอบ ๆ ดอยหลวงเชียงดาวที่ไม่มีระบบการจัดการที่เหมาะสมได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพพื้นที่และระบบนิเวศอย่างรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะการที่ไม่มีมีการดูแลหรือมีองค์ความรู้ที่ชัดเจนได้ทำให้มีการตัดไม้เพื่อก่อไฟในหน้าหนาว การถากถางพื้นที่เพื่อเป็นที่พักแรม การเหยียบย่ำพันธุ์ไม้ การนำออกมาจากพื้นที่ ตลอดจนการจัดเทศกาลพิชิตดอยหลวงเชียงดาวที่มี คนขึ้นไปครั้งละนับพันคน มีการจุดพลุ ประทัดยักษ์ แคมป์ไฟขนาดใหญ่ ส่งผลให้มีการตัดไม้ การทิ้งของเสียและขยะจำนวนมากไว้บริเวณยอดดอยสัตว์ป่าหายากเช่นกวางผา ถูกรบกวนจนหนีหายไป เป็นต้น

จวบจนถึงปัจจุบัน ได้มีการประเมินผลจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และรับรู้ถึงความเสียหายจากการท่องเที่ยวอย่างไม่จำกัดและควบคุม จึงได้เริ่มมีการหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน จนในที่สุดได้มีการริเริ่มในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่าง ชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวขึ้น มีการใช้ข้อมูลทั้งในเชิงวิชาการ องค์ความรู้ของบุคลากรในท้องถิ่น สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นจนในที่สุดสามารถได้รูปแบบการท่องเที่ยวร่วมกัน

5.1.3 รูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต

การดำเนินการท่องเที่ยวในอดีตของดอยหลวงเชียงดาว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจำกัดเฉพาะกลุ่มด้วยเหตุ ที่มีผู้รู้เรื่องพื้นที่ไม่มากนัก โดยในช่วงระยะแรกจะเป็นการนำทาง พาขึ้นไปชมไร่ฝิ่น และทิวทัศน์ พักค้างแรมบนยอดดอย ซึ่งในส่วนของจัดการที่วานี้ไม่ได้มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐแต่อย่างใด เป็นการทำกันเองของชาวบ้าน ทั้งในส่วนของลูกหาบและคนนำทาง ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มลูกหาบหรือคนนำทางเหล่านี้จะเป็นผู้ที่เคยขึ้นไปกับคณะสำรวจด้านพันธุ์ไม้ ก็ได้จดจำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ ในการนำทาง พานักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ หรือกลุ่มนิคมสารด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้ชื่อเสียงของดอยหลวงเชียงดาวเป็นที่รู้จักมากขึ้น ประกอบกับในช่วงต่อมามีการประกาศจัดตั้งพื้นที่ เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ก็มีการดำเนินการท่องเที่ยวโดยการขออนุญาตการเข้าพื้นที่เป็นคราว ๆ ไป ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้จะอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่ แต่ก็จะไม่มีการระบุลงไปในการเอกสารว่าเป็นการท่องเที่ยว ซึ่งน่าจะเป็นเพราะโดนสภาพของกฎหมายพรบ.คุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่มีการบังคับใช้ในขณะนั้น ไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ จึงเป็นลักษณะการท่องเที่ยวแบบสมยอมและยอมรับกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้านที่มาขออนุญาตใช้พื้นที่

การปรับเปลี่ยนพื้นที่จากป่าสงวนมาเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ไม่ได้ส่งผลต่อการท่องเที่ยวมากนัก เพราะสภาพของพื้นที่ดอยหลวงเชียงดาวมีความยากลำบากตามสภาพ กล่าวคือในช่วงฤดูฝนการเดินทางเข้าไปยากลำบากมาก ช่วงฤดูร้อนก็จะเกิดไฟไหม้ป่าจากการทำไร่ของชุมชนรอบ ๆ และการทำไร่ฝิ่น ซึ่งการเน้นหนักในการทำงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในช่วงดังกล่าว จึงไม่ได้มุ่งเน้นด้านการท่องเที่ยว แต่จะเป็นการเฝ้าระวังป้องกันและรักษาป่าเป็นหลัก ผลก็คือชุมชนรอบ ๆ มีลักษณะที่ไม่เป็นมิตรและไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับภาครัฐเท่าที่ควร มีการจับกุมผู้บุกรุกป่าบ่อยครั้ง มีการเผาป่าโดยเจตนา และ การใช้อำนาจของการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเปิดพื้นที่เพื่อการจัดเทศกาลพิชิตดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในพื้นที่ ทั้งในด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ภายใต้อาณัติของคณะกรรมการนโยบายส่วนกลางที่ต้องการเปิดพื้นที่ดอยหลวงเชียงดาวเพื่อการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีคำสั่ง จากกรมป่าไม้ในขณะนั้นให้เปิดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวได้ จากนั้นประมาณปี พ.ศ. 2546 จึงได้มีแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างกระแสเข้าฟ้าขึ้นสู่ยอดดอยหลวงเชียงดาว

กลุ่มชาวบ้าน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียง จึงได้เริ่มมีการพบปะพูดคุยและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันและ ร่วมกัน

คิดและออกแบบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และมีจิตสำนึกขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้สร้างหลักประกันด้านรายได้ และความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับชุมชนในท้องถิ่นร่วมกัน

5.1.4 สักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่

โดยพื้นฐานแล้วเดิมทีสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ถูกจัดการโดยรัฐเพียงฝ่ายเดียวและไม่เคยเลยที่จะมีการเปิดโอกาสให้กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรหรือการท่องเที่ยวร่วมกันได้

หากมองในแง่ตัวกฎหมายพรบ.คุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใช้อยู่ยังไม่เป็นการเปิดโอกาสให้กับท้องถิ่นในการเข้าร่วมมากนัก อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลให้ หน่วยงานราชการคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเองต้องปรับมุมมอง และหาทางออกในการจัดการพื้นที่ และการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเสียใหม่

ชุมชนเองก็มองว่าที่ผ่านมา การจัดการทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่เคยได้ถูกหยิบยกมาพูดคุยและหาทางออกร่วมกัน และจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นยอดดอยได้ส่งผลต่อชาวบ้านโดยตรงจึงได้เริ่มมีแนวคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวร่วมกันกับภาครัฐ

เพื่อให้มีการจัดการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้อง สามารถยอมรับได้ทั้งในแง่กรอบของกฎหมาย ความเหมาะสมของระบบนิเวศ การรองรับได้ของพื้นที่ และชุมชนกับภาครัฐ สามารถจัดการท่องเที่ยวร่วมกันได้ จึงได้มีการกำหนดระดับเขตของการจัดการร่วมกันว่า

มีการกันพื้นที่ ที่ซึ่งต้องอนุรักษ์ไว้เป็นเขตสงวนไว้ตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่พื้นที่นอกเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ยอดดอยสูงอื่น ๆ นอกเหนือจากยอดดอยกิ่วลมและยอดดอยหลวงเชียงดาว

เขตท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบเข้มงวดซึ่งได้แก่เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่กำหนดไว้ โดยการท่องเที่ยวจะต้องอยู่ในการดูแลร่วมกันระหว่างชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ไม่อนุญาตให้มีการท่องเที่ยวตามลำพัง ซึ่งในส่วนนี้ได้มีการใช้ศักยภาพทางระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ในการใช้เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมศึกษาระบบนิเวศโดยมีตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์ แก่ผู้มาท่องเที่ยว อันส่งผลต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าร่วมกัน

เขตท่องเที่ยวทั่วไปและเขตบริการได้แก่พื้นที่ ซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป อยู่แล้วเช่น ถ้าเชียงดาวสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเป็นต้น

นอกจากนี้จากการร่วมกันระดมความคิด ระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว และตัวแทนของชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว ร่วมกัน โดยได้ข้อสรุปว่า ควรที่จะมีการเปิดปิดในช่วงเวลาที่เหมาะสมและส่งผลกระทบต่อพื้นที่น้อยที่สุด กล่าวคือ การกำหนดเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ในช่วงเดือน พฤศจิกายน-มีนาคม ของทุกปี ให้เข้าได้วันละ ไม่เกิน 200 คนต่อวัน และกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเข้าไปท่องเที่ยว คือ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ คุณภาพเท่านั้น

และเพื่อให้การท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาวส่งผลกระทบต่อพื้นที่น้อยที่สุด ได้มีการปรับใช้กฎระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในกฎหมายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามาปรับใช้ตามความเหมาะสม

เมื่อมองถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวกับชุมชน บ้านถ้ำและชุมชนอื่น ๆ รอบดอยหลวงเชียงดาวพบว่า สิ่งที่สำคัญอยู่ที่ ความต้องการของทั้งสองฝ่ายเองในการเข้าร่วมพูดคุย ซึ่งส่วนหนึ่งก็ต้องดูความพร้อมของชุมชนและหน่วยงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวด้วย ตลอดจนการยอมรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญ

5.1.5 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

ภายใต้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนดอยหลวงเชียงดาว ที่มุ่งเน้น การคัดสรรนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะที่สนใจการเยี่ยมชมธรรมชาติพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ไปด้วย ประกอบกับสอดแทรกความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่นลงไปด้วย ส่งผลให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าที่กำหนดไว้ โดยหลักการวางรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า

ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นห้องสมุดธรรมชาติสำหรับคนรุ่นถัดไป

ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่รักษาสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้ นักท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้มีโอกาสพบเห็นได้เช่นกัน ขณะเดียวกันก็เป็นการรบกวนธรรมชาติน้อยที่สุด

ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ ของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ เกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเกิดความตระหนัก รับรู้ในความสำคัญของระบบนิเวศ ความ หลากหลาย ความเปราะบางของพื้นที่ จนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ที่สุด

ต้องเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อมาแล้วเกิดความประทับใจ อยากกลับมาอีก เกิดจิตสำนึกหวงแหน ต้องการเก็บรักษาไว้ ทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวและผู้ที่จัดการท่องเที่ยวเอง

ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนัก รักและหวงแหนธรรมชาติของคอย หลวงเชียงดาว สามารถนำความคิด ไปสู่ภาคปฏิบัติ ในการอนุรักษ์ได้จริง ในรูปแบบการท่องเที่ยว

ซึ่งภายใต้หลักการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว น่าจะเป็นหลักประกันที่ดี ประการ หนึ่งในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง ถึงแม้ว่าในการจัดการท่อง เที่ยวดังกล่าว หากจะมองในระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปที่มีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ มากมาย แต่การจัดการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยความ ร่วมมือของชุมชนถือเป็นจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจ และจำเป็นต้องมีการพัฒนาการร่วมกันต่อไป

เพราะจุดเด่นของการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียง ดาว เน้นหนักที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีรูปแบบเฉพาะ ด้านการศึกษาให้ความรู้ ก่อให้เกิดความ ตระหนัก รู้ซึ่ง ซาบซึ่งในธรรมชาติ ทำให้มีความหวงแหนต่อสถานที่ท่องเที่ยว การเดินเท้าทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตกลางแจ้ง พึ่งพาตนเอง อุปสรรคจากความยากลำบากช่วยสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของพื้นที่ท่องเที่ยว

การจัดการตัวแทนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวก็มีกระบวนการที่เป็นระบบที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของการฝึกอบรมข้อมูลทางวิชาการในด้านระบบนิเวศ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ กฎหมายป่าไม้ การจัดการท่องเที่ยว ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น ถือเป็นหลักประกันความยั่งยืนของการจัดการ ทรัพยากรในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มที่ดำเนินการท่องเที่ยวได้มีการรวมตัวกันในชื่อ “กลุ่มรักษ์เชียง ดาว” ได้ดำเนินการในการสร้างกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการระดมทุนสร้างแนวร่วมเพื่อการ จัดการท่องเที่ยว ร่วมกันกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยได้ขยายแนวคิดไปยังกลุ่มชุมชนอื่น รอบ ๆ คอยหลวงเชียงดาวอีกด้วย

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้อภิปรายผลการศึกษาดำเนินการวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย จากการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเพื่อสนับสนุนการอภิปรายให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

5.21 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ด้วยสภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวอยู่ภายใต้กฎหมาย พรบ.คุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืช พ.ศ. 2545 ที่มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์รักษาป่าเพียงด้านเดียว จะไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่เลย

เมื่อมองในแง่ของระบบนิเวศแล้วจะพบว่า พื้นที่ดอยหลวงเชียงดาวมีระบบนิเวศแบบภูเขาหินปูนที่มีลักษณะเฉพาะ ลักษณะสิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีพอยู่ในพื้นที่แห่งนี้โดยเฉพาะพันธุ์พืชที่มีการกระจายพันธุ์มาจากแนวเทือกเขาหิมาลัยได้พัฒนาตนเอง จนเป็นพันธุ์พืชเฉพาะถิ่นที่สามารถดำรงชีพได้เป็นอย่างดีในพื้นที่แห่งนี้ และไม่สามารถเจริญเติบโตหรือกระจายพันธุ์ไปในสถานที่อื่น ๆ ได้อีก เนื่องจากสภาพของสายพันธุ์ได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบนิเวศแบบนี้ได้

ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะโดดเด่นแยกจากแนวพื้นที่อื่น ๆ อย่างชัดเจน การกระจายพันธุ์ทั้งในส่วนของพืชและสัตว์จึงถูกจำกัดโดยสภาพพื้นที่

ประกอบกับการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านรอบ ๆ ในการหาของป่า การจัดการท่องเที่ยวในอดีตที่ไม่เหมาะสม นับเป็นตัวเร่งให้เกิดล่มสลายของสายพันธุ์พืชและสัตว์ จากการเก็บพันธุ์พืช และล่าสัตว์เพื่อนำไปเป็นยาสมุนไพร การไม่มีการควบคุมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีการตัดไม้เพื่อก่อฝังไฟในช่วงฤดูการท่องเที่ยว การทำไร่ฝิ่นนับเป็นตัวเร่งสภาพให้ทำลายระบบนิเวศมากขึ้น

แต่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงด้านทิศทางการท่องเที่ยวภายในประเทศ ที่นักท่องเที่ยวทางธรรมชาติต้องการสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง ดูเหมือนว่าอุทยานแห่งชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย จะไม่เพียงพอเสียแล้วสำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เราต้องยอมรับว่า สถานที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น น้ำตกทีลอซู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอู้มผาง จ.ตาก ยอดดอยม่อนจอง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จ. เชียงใหม่ ภูหลวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จ.เลย หรือแม้แต่ ดอยหลวงเชียงดาว ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จ.เชียงใหม่ ล้วนแล้วแต่เป็นสถานที่อันดั่งดั่ง ๆ ที่ เป็นที่สนใจเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

หากพูดกันตามกฎหมาย ก็ต้องถือว่า นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่จัดให้มีการท่องเที่ยวภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เหล่านั้น เป็นผู้กระทำความผิดกฎหมาย เพียงแต่ตามกฎหมายกำหนดไว้เพียงการชะลอการจับกุมเท่านั้น

แต่ในปัจจุบัน ได้มีแนวคิดพยายามที่จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปท่องเที่ยวได้มากขึ้น โดยมีการกำหนดเป็นคำสั่งจากอธิบดีกรมอุทยานและพันธุ์พืช ลงมาในแต่ละหน่วยงาน ซึ่งยังมีความสับสนและขาดความชัดเจนอยู่มากมายในแง่การปฏิบัติ ที่จะไม่สอดคล้องกัน นักหากมองในแง่เจตนารมณ์ของกฎหมายที่อนุญาตให้การเข้าพื้นที่ดังกล่าว ได้เฉพาะในส่วนของการศึกษาวิจัยเท่านั้น และไม่ได้เปิดกว้างมากพอสำหรับการท่องเที่ยว โดยทั่ว ๆ ไป

สำหรับ คอยหลวงเชียงดาว ที่มีลักษณะเด่น ทั้งในส่วนของภูมิประเทศที่ลักษณะเฉพาะ ทิวทัศน์สวยงาม เป็นเทือกเขาโดดเดี่ยว ตัดขาดจากแนวเทือกเขาอื่น ๆ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย ทั้งในส่วนของพืชและสัตว์ป่าหายาก มีความเปราะบางทางนิเวศสูงมาก เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะ การกระทำใด ๆ แม้เพียงเล็กน้อย ก็ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ได้อย่างมากมาย

ที่สำคัญในช่วงระยะเวลาดังกล่าวแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่ได้ถูกหยิบยกมาอ้างถึงหรือใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวแต่อย่างใด ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยว ต่างก็ เข้าไปในพื้นที่แห่งนี้ อย่างไม่ใส่ใจ ถึงการทำลายความหลากหลายของระบบนิเวศบนคอยหลวงเชียงดาว ซึ่งหากมองในแง่การใช้แนวคิดทฤษฎีในการกำหนดความพร้อมด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ของ มนัส สุวรรณ (2544) ก็จะพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จะต้องคำนึงถึงด้านความสามารถที่จะรองรับได้ (Carrying capacity) ของพื้นที่ ปัจจัยจำกัด (Limiting factor) ที่อาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสภาพพืชหรือสัตว์ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อีกด้วย แต่ที่ผ่านกระบวนการเหล่านี้ไม่เคยถูกหยิบยกมาพูดถึง

แต่ในทางกลับกัน คอยหลวงเชียงดาวก็เป็นเสมือนห้องสมุดทางธรรมชาติที่ทรงคุณค่ามหาศาล ที่ควรสงวนไว้เพื่อการศึกษาสำหรับคนรุ่น ต่อไปในอนาคต และมีศักยภาพมากพอในการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ

ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนคอยหลวงเชียงดาวจึงไม่ได้อยู่ที่ ควรหรือไม่ควรให้คนขึ้นไปบนคอยหลวงเชียงดาว เพราะในปัจจุบัน ได้มีการท่องเที่ยวเข้าไปอยู่แล้ว และจากประสบการณ์การจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ได้บ่งบอกไว้อย่างชัดเจน 2 ประการคือ ประการแรก การจัดการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะโดยคนในท้องถิ่นหรือนโยบายจากส่วนกลาง นับจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการล่มสลายของระบบนิเวศบนคอยหลวงเชียงดาวมากขึ้น

ประการที่สอง ภายใต้วิธีคิดแบบดั้งเดิมของภาครัฐที่มีการผูกขาดอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ประกอบกับกรอบนโยบาย งบประมาณ กำลังคนที่มีอยู่ในปัจจุบันของ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเอง ไม่สามารถดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างแท้จริง

ทางออกที่เหมาะสมก็คือ การนำเสนอแนวคิดหรือ นโยบายที่แตกต่าง แต่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยไม่ยึดติดกับรายละเอียดปลีกย่อย หรือข้อขัดข้องทางระเบียบปฏิบัติที่มีมากเกินไป

ในส่วนของการเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ถือว่าเป็นการดำเนินการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการผสมความร่วมมือหลายฝ่าย โดยเน้นการ “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” “เพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติ

การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวิธีคิดที่แตกต่าง มาใช้ร่วมกันในการปฏิบัติจริง มีการทดลองระดมความคิด หาทางออกร่วมกัน อาจเป็นการกำหนดโดยอาศัยข้อมูลของพื้นที่ ความรู้ประสบการณ์ในชุมชนมาร่วมกัน โดยหลีกเลี่ยงข้อห้ามทางกฎหมาย ก็น่าจะทำได้ ยิ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่

และสภาพพื้นที่ที่มีความสอดคล้องต่อการดำเนินการท่องเที่ยวดังกล่าว การยากลำบากของพื้นที่ถือเป็นจุดเด่นที่ช่วยสร้าง ความตระหนักรู้ในความสำคัญของพื้นที่ ความมีลักษณะเฉพาะของพืชและสัตว์ที่มีอยู่ทำให้มีความโดดเด่น กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ มีสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหน และเมื่อมองในการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว น่าจะสอดคล้องและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสมเด็จพระนารายณ์การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านี้เช่นกัน

5.22 การเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว นับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน (พ.ศ.2515-2548)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงนับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน นั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกคือกรอบนโยบายของภาครัฐเป็นสำคัญ เพราะเดิมทีดอยหลวงเชียงดาวถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชุมชนตลอดจนบุคคลทั่วไปในพื้นที่มีความเคารพนับถือในฐานะขุนเขาที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ควรลบหลู่ หรือไปดำเนินการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสื่อมในพื้นที่ และเทวารักษ์ที่นับถือนั้นมีอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถลดบันดาลให้เกิดเภทภัยได้

แต่ด้วยเหตุ นโยบายการให้สัมปทานไม้สัก ในพื้นที่ ก่อให้เกิดการหักล้างดางป่าในพื้นที่ โดยที่ไม่ถูกเทวารักษ์ลงโทษตามความเชื่อดั้งเดิม ทำให้ความศรัทธาของชาวบ้านต้นคลอน

ขาดความเชื่อถือ ชุมชนเริ่มขาดที่ยึดมั่น ไม่มีความมั่นคงทางจิตใจ จึงมุ่งแสวงหาการยึดเหนี่ยวทาง วัตถุทดแทน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากเพราะเมื่อมีการศึกษาถึงประวัติชุมชนดั้งเดิมก็พบว่า เป็น ชุมชนนักบวช และมีความเชื่อทางจิตวิญญาณสูงมาก การเข้าบวกรุกพื้นที่ที่ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพ นับถือ นับเป็นการทำลายความศรัทธาในแง่ของอำนาจทางจิตวิญญาณที่ชัดเจนมาก

การประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนในช่วงแรกและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภายหลัง ใน แง่หนึ่งถือได้ว่าเป็นการแย่งชิงสิทธิ การครอบครองที่ทอดคยเชียงดาว ที่เป็นของอารักษ์ทวดมา เป็น ของรัฐ ทำให้ชาวบ้านยอมรับในอำนาจรัฐ ว่ามีอิทธิพลเหนือขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ประกอบกับการ ใช้อำนาจในอดีต ก่อให้เกิด ความเกรงกลัวในอำนาจของรัฐ บวกกับความไม่พอใจที่ถูกแย่งชิงสิทธิใน ท้องถิ่น ทำให้มีปฏิกิริยาต่อต้าน อย่างลับ ๆ มีการสะสมความไม่พอใจอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน

หากเป็นไปได้ ทั้งในส่วนของชุมชนบนพื้นที่ราบและชุมชนบนพื้นที่สูง ก็จะ พยายามที่จะ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางภาครัฐมากนัก และเมื่อมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใน ลักษณะการพิชิตยอดคดอยหลวงเชียงดาว ก็ยังทำให้เกิดความแตกแยกทางความคิดมากขึ้น เพราะ บางส่วนในชุมชนก็ยังคงมีความศรัทธาต่ออารักษ์เมื่องมองว่าเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่บางส่วนก็ หาประโยชน์จากการท่องเที่ยว และมองว่าเป็นโอกาสการทำมาหากิน

และถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยน จากสถานภาพการเป็นป่าสงวนเข้าสู่เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า มีการใช้เงื่อนไขการใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งควรมีความเข้มงวดหรือเข้มข้นขึ้น สถานการณ์กลับไม่แตกต่างกันมากนักเนื่องจาก ชุมชนไม่ได้รับรู้หรือมีส่วนร่วมใด ๆ ต่อการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบก็ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก เนื่องจากการทำงาน ของภาครัฐเองไม่เคยมีการนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ที่ ผ่านมา ภาครัฐยังคงมีมุมมองด้านการจัดการตามตัวบทกฎหมายเพียงด้านเดียว ประกอบกับมีทัศนคติ อย่างฝังหัวว่า ป่าไม่ป็นของรัฐ รัฐมีหน้าที่จัดการดูแลรักษา แม้จะมีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็ไม่ได้มีการ เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ทำให้ไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่เข้ามา

ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีการหารือและการนำเสนอรูปแบบร่วมกันในการจัดการ ท่องเที่ยวโดยสามารถตอบสนองทั้งในส่วนของรายได้ ความศรัทธา และการอนุรักษ์ได้ โดยการ จัดการท่องเที่ยวที่มีในปัจจุบันได้พยายามสอดแทรกความเชื่อความศรัทธาของท้องถิ่นลงไปด้วยใน กิจกรรมการท่องเที่ยวนอกเหนือจากความรู้ด้านความหลากหลายทางระบบนิเวศ อีกทั้งมีการจัดระบบ ผลตอบแทนที่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย

5.23 รูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต

ตามที่ทราบมาแล้วว่าในการจัดการท่องเที่ยวในอดีตเป็นการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นระบบเพราะต่างคนต่างทำ มีการแบ่งกลุ่มดำเนินการอย่างเป็นเอกเทศ โดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแต่อย่างใด โดยแนวคิดเดิมก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมากนัก จวบจนกระทั่งเริ่มมีนโยบายจากส่วนกลางเข้ามาให้เปิดด้านการท่องเที่ยว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวในขณะนั้นก็ดำเนินการเพียงแค่การอำนวยความสะดวกให้เท่านั้น

ความรู้ความเข้าใจในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ไม่ได้ให้ความสนใจด้านสิ่งแวดล้อมมากนักเพียงเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการผจญภัย เที่ยวชมไร่ฝิ่น มีการตัดไม้ ถางพื้นที่เพื่อทำที่พักแรม ด้วยความไม่เข้าใจในระบบนิเวศเท่าที่ควร และเมื่อมีการดำเนินการท่องเที่ยวมากขึ้น สภาพปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ปัญหาขยะ การไร้ระเบียบ ส่งผลต่อพื้นที่อย่างรุนแรง

ในแง่ที่เราต้องยอมรับว่า ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้นมีผลมาจาก การท่องเที่ยวในอดีต เพราะทุกภาคส่วนได้รับรู้ถึงปัญหาจากการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม ทำให้มีโอกาสทบทวนและหาวิธีที่จะหลีกเลี่ยง สภาพปัญหาดังกล่าว

ในส่วนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเองก็ได้บทเรียนการจัดการทรัพยากรของตนเองว่า ภาครัฐเองไม่อาจใช้เพียงด้านกฎหมายเพียงด้านเดียวในการแก้ปัญหาของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันดูแลรักษาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เชียง ถึงแม้ว่าเป้าหมายในการทำงานร่วมกันจะแตกต่างกันบ้างต่างก็มุ่งสู่เส้นทางการปกป้องรักษา คอยหลวงเชียงดาวเช่นกัน

5.24 ศักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่

เดิมทีชุมชนรอบ ๆ คอยหลวงเชียงดาว มีลักษณะแตกแยกทั้งในด้านความคิด ด้านเผ่าพันธุ์ และที่มาของแต่บุคคลในพื้นที่ แต่ด้วยกิจกรรมการวางรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ดำเนินการใช้การท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางในการพบปะพูดคุยกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในส่วนของ ชุมชน ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ จนทำให้เกิดคณะทำงานร่วมที่มีความหลากหลายทางความคิด พื้นฐานทางสังคม

การสร้างการยอมรับกันถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดที่ได้ร่วมกันทำงาน โดยอาศัยศักยภาพทางความคิด ประสบการณ์ที่มีอยู่ในชุมชน องค์กรต่าง มาประมวลร่วมกันเป็นต้นทุนทางสังคม จากนั้นจึงนำเสนอสู่เวที และสื่อต่าง ๆ ภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบร่วมกัน

เมื่อนำแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) มาวิเคราะห์ ภายใต้กระบวนการคิดที่ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ แก่อนุชนรุ่นหลังด้วย และอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างกลมกลืนกับกระบวนการของชุมชนในการร่วมกันเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคังนี้

เมื่อมีกระบวนการเข้าร่วมระดมแนวคิดในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ได้มีการวิเคราะห์หาต้นทุนของพื้นที่ทั้งในส่วนของชุมชน และภาครัฐเอาก็ได้ข้อสรุปด้านศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ดี จะต้องไม่ปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อสภาพพื้นที่น้อยที่สุด การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง และการท่องเที่ยวดังกล่าวจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมความเป็นอยู่ระบบความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ด้วย

ความรู้ที่ได้มีผลสำเร็จหลายประการ ทั้งในส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทาง นโยบายการท่องเที่ยวที่จะมีขึ้นในพื้นที่ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ทางกฎหมายของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กระบวนการเหล่านี้ก่อให้เกิดผลติดตามมาหลายประการ

ความร่วมมือที่ไม่เคยมีมาก่อนทั้งในส่วนหน่วยงานราชการต่อหน่วยงานราชการ รัฐกับชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนกับรัฐ นักวิชาการกับชุมชน หรือการร่วมมือในลักษณะร่วมกันหลายฝ่าย ที่ขณะนี้ส่งผลเชิงด้านบวก ต่อการทำงานในพื้นที่ ปัจจุบันกลุ่มชาวเขาไม่จำเป็นต้องเกรงกลัวเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ในทางกลับกัน มีการเข้าไปปรึกษาหารือ ขอความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน

และถึงแม้ว่า บุคลากรทั้งในส่วนของภาครัฐและชุมชนจะยังไม่เชี่ยวชาญมากนักในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากการทำงานยังเป็นการเริ่มต้น แต่ก็มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพและสนใจใคร่รู้อยู่ตลอดเวลา และน่าจะมีการส่งเสริมศักยภาพเหล่านี้ได้ยิ่งขึ้นในอนาคต

โดยในปัจจุบัน สมาชิกของกลุ่มการวางรูปแบบการท่องเที่ยวฯ จำนวนหนึ่งได้เข้าไปมีบทบาทในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสามารถผลักดันนโยบายการจัดการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นได้อีกด้วย โดยอาศัยประสบการณ์และความสามารถที่ได้จากการทำงานร่วมกันมาปรับประยุกต์ใช้

5.25 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

จากกระบวนการเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวที่อาศัยความร่วมมือของชุมชน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ฯลฯ ภายใต้กรอบแนวคิดที่ผ่านการร่วมระดมความคิดเห็นว่า ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการรักษาลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวไว้คงเดิม มีการเรียนรู้ ยั่งยืน และสามารถสร้างความตระหนัก รักและหวงแหนธรรมชาติของคอกยหลวงเชียงดาว จนได้รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่สามารถตอบสนองความคาดหวังหรือกรอบแนวคิดที่วางไว้ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งในที่สุด เมื่อถึงช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม รูปแบบดังกล่าวก็จะกลายเป็นรูปแบบที่ไม่เหมาะสมอีกต่อไป การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวจึงควรจะต้องมีการดำเนินต่อไป ในฐานะห้องสมุดธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือดังกล่าว หากที่จะเกิดขึ้นและสำเร็จลงได้หากฝ่ายต่าง ๆ ไม่เปิดใจหรือเปิดโอกาส การร่วมมือกัน หากภาครัฐไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเล็งเห็นผลสำเร็จจากวิธีการเหล่านี้ และชุมชนไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่ตนมีอยู่ ไม่มีการรักและหวงแหน ความสำเร็จก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ในแง่ปัจจัยประกอบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ หรือองค์กรเอกชน ผู้ประกอบการเป็นเพียงปัจจัยเสริมเท่านั้น

ในแง่หนึ่ง การปล่อยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยที่ชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐขาดความพร้อม ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรอย่างแท้จริง ถือได้ว่ามีความเสี่ยงอยู่ในระดับหนึ่ง เพราะจะทำให้ไม่สามารถประยุกต์กระบวนการจัดการทรัพยากรในเชิงทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว ด้านสุขภาพ หรือ อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม การยึดมั่นในกรอบคิดที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่แท้จริง จะยิ่งทำให้การแก้ปัญหาในความรับผิดชอบยากยิ่งขึ้น

ลักษณะนี้สำหรับผู้วิจัยมองว่า จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้เสมอ เพราะชุมชนหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มักจะมีการทดลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลา และเมื่อผิดพลาดก็สามารถเรียนรู้ได้ว่า ควรดำเนินการแก้ไขอย่างไร ประการนี้ถือว่า เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ที่สำคัญ การนำหลักแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีคุณลักษณะ ด้านการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว การไม่ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นเสื่อมค่าลง การให้ความสนใจในคุณค่าที่มีอยู่ในตามธรรมชาติ การมองคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ชีวิต ป่า สิ่งแวดล้อม และคนท้องถิ่น ต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการถ่ายทอด

ประสบการณ์ องค์ความรู้ระหว่างกัน มุ่งเน้นการศึกษาธรรมชาติมากกว่าการผจญภัยเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสุดท้ายเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และสังคมด้วย

ภายใต้วิธีการคิดเช่นนี้ จะทำให้แนวทางการพัฒนาไม่หยุดนิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการท่องเที่ยวหรือเรื่องใดก็ตาม หากในที่สุดแล้วกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว อาจสามารถดำเนินการโดยหลอมรวมแนวคิดการจัดการอื่น ๆ ที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่น เช่น กองทุนสัตว์ กองทุนหมู่บ้าน หลักสูตรท้องถิ่น ฯลฯ เข้าเสริมวิธีการบริหารจัดการท่องเที่ยวของตนเองได้นับเป็นการพึ่งตนเอง สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่น ได้อีกในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาครัฐคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวอย่างแท้จริง ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถได้มาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทาง ดังนี้

1. ควรมีการถ่ายทอดบทเรียน ทบทวนความรู้และประสบการณ์จากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการประยุกต์เข้ากับวิถีภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือของคนและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่มากขึ้น
2. การจัดตั้งศูนย์ประสานงาน หรือศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวร่วมกันของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่ มีข้อมูลอธิบายเรื่องราว มีเอกสารแนะนำสื่อความหมายในการประชาสัมพันธ์และสื่อสารเรื่องราวของการท่องเที่ยว
3. การพัฒนาการเรียนรู้แก่สมาชิกทั้งในส่วนของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากคนของหน่วยงานและชุมชนอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับการท่องเที่ยวในลักษณะนี้กันมากนัก ดังนั้นจึงควรร่วมมือกันส่งเสริมและเพิ่มทักษะกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นการช่วยให้นักในชุมชนตลอดจน

หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวได้รู้จักและเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสร้างมัคคุเทศก์ในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้อาวุโส หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ เพื่อเตรียมความพร้อมจะให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและคณะที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ เช่น ข้อมูลด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ประวัติศาสตร์ของคอยหลวงเชียงดาว ตำนาน ความเชื่อ ตลอดจนการจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น

5 การขยายเครือข่ายการท่องเที่ยวสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่น ๆ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันทั้งคนในชุมชน คนนอกชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานกันในรูปแบบเครือข่าย เป็นการเปิดพื้นที่สู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมภายนอกให้มีความรู้และเกิดความสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งเป็นการร่วมมือกันพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทำให้สามารถสร้างมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน และเกื้อหนุนกันในการจัดการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต เพื่อเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับสังคมวงกว้าง

5.32 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นความร่วมมือของชุมชนกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในการร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก ดังนั้นควรจะได้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง เพราะการศึกษาค้างนี้เสมือนจุดเริ่มต้นให้ชุมชนตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่มองเห็นศักยภาพของตนเองในการช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ สำหรับประเด็นที่ควรจะมีการศึกษาและพัฒนาเพิ่มเติม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการเรียนรู้และบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว และการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

2 การศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนรอบ ๆ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวในการช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวในรูปแบบการสร้างเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน

3 การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการต่อเนื่องระยะยาว เพื่อหารูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกันของรัฐและชุมชน

4 ควรสนับสนุนให้เกิดการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวบนคอกยหลวงเชียงดาว เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved